

INNEHÅLL

FÖRORD	9
I. MONARKEN OCH DEMOKRATIN.	11
Kungamakt och demokratins framväxt	14
Arvriket, adeln och kungligt envælde	14
Bernadotte	17
Från ståndsriksdag till allmän rösträtt	21
Grundlagsdiskussion	23
Torekovkompromissen	25
Kvinnlig tronföljd	28
Men adeln fanns kvar	29
2. MOTSTÅNDET MOT KUNGAMAKT OCH KRAVEN PÅ REPUBLIK	30
Kungamakten utmanas	31
Första republikanska mötet	33
Första riksdagsmotionen	34
Borggårdskrisen	35
Socialdemokrater för republik	38
Republikanerna organiserar sig	40

3. SVERIGES STATSSKICK	44
Religionstillhörighet.	46
Åtalsimmunitet	48
Statschefens funktion.	49
Monarkins legitimitet.	51
4. MONARKIN KOSTAR	54
Hov-och slottsstaten.	54
En förmögen familj	55
En furstlig svindel	59
5. DET KUNGLIGA	61
”Kunglighet är fint”	61
Blodsmystiken	68
Kungahuset och militären	72
Vanligheten	73
Upphöjdheten.	78
Förankring i överklassen	82
6. KUNGAFAMILJEN SOM MODELL OCH FÖREDÖME	91
7. MEDIABILDEN	99
Sveriges Television och hovet	100
Dagstidningarnas dubbelroll	102
Det kungliga varumärket	106
Året med kungafamiljen.	107
Marknadsföring av en förlovning.	108
Berättelsen om Victoria och Daniel	110

8. VARFÖR FORTFARANDE MONARKI?	113
Glansen och ståten	115
Politikerförakt	116
Vad tycker svenska folket?	117
9. VAD TYCKER DE POLITISKA PARTIERNA?	122
Riksdagens behandling av republikmotioner	127
10. ROJALISTERNA.	131
11. VARFÖR REPUBLIK?	135
Demokratin	135
Människors lika värde och mänskliga rättigheter ..	140
Moderniteten	141
Kompetensen	143
En samlande symbol	147
Republiken kostar mindre	154
Statschef som turistmagnet	155
Statschefen som dörröppnare	155
Känslorna tar överhanden	160
12. INTERNATIONELLA UTBLICKAR OCH OLIKA FORMER AV STATSSKICK	163
Parlamentariska, semipresidentiella och presidentiella republiker	164
Några europeiska exempel på presidentmakt.	166
13. DEN SVENSKA REPUBLIKEN.	173
En republikansk författning.	173
Vägen till republik	179
Vem blir president?.	182

BILAGA 1. FÖRFATTNINGSFÖRSLAG:

REGERINGSFORM OCH RIKSDAGSORDNING 187

BILAGA 2

REGENTLÄNGD I SVERIGE 1523- 194

LITTERATUR, KÄLLOR OCH REFERENSER 198

BILDREGISTER 201

FÖRORD

Monarki och kungavälde tillhör sagornas värld. Demokrati och monarki hör inte ihop. Det är inte rimligt att landets högsta ämbete ärvs. Detta är min utgångspunkt för en bok om monarkin och behovet av att Sverige blir en modern republik.

Många har före mig skrivit om det svenska statsskicket och många har i ord och skrift pläderat för ett annat statskick. Det mest kända av alla inlägg är Vilhelm Mobergs skrift från 1955 *Därför är jag republikan*.¹ Han använder hela sitt upprörda författarjag för att misskreditera kungahuset. Moberg beskriver monarkin som en förlegad, underdånighetsskapande och odemokratisk företeelse. För honom var det självklart att nästa generation skulle avskaffa monarkin. Så blev det inte.

Carl Gustaf Bernadotte fyllde 70 år i april 2016. Det firade han en hel vecka och skattebetalarna fick betala. De flesta av oss går i pension när vi fyller 65 år. Några väljer att arbeta till 67. Förutom att även Carl Gustafs krafter sinar med stigande ålder unnar jag honom att få slippa sitt krävande livslånga värv. Även han borde få njuta sitt otium. Det är dags att avskaffa det otidsenliga arbetet att på livstid tvingas representera en hel nation med allt vad det innebär.

1 Moberg, Vilhelm, *Därför är jag republikan*. Prisma 1955.

En demokratisk stat ska inte representeras av en statschef som ärvt sitt ämbete.

Formellt sett har kungen nästan ingen makt, men som förebild är monarkin korrupperande. Bördsprivilegier, suveränitet inför lagen och brist på insyn är förhållanden som monarkin legitimerar.

Min ambition har varit att skriva en lättfattlig och användbar bok för dem som vill veta mer om Sveriges statsskick, demokratins framväxt, statschefens ställning och uppgifter, massmedias roll, argument för republik, hur den svenska opinionen ser ut och hur de politiska partierna ställer sig. Jag tar också upp frågor kring hur en svensk republik kan se ut och vägen dit. Ska statschefen vara en president och vem ska i så fall utse honom eller henne?

Efter några års aktivitet i Republikanska föreningen såg jag ett behov av en skrift som både ger bakgrund, argument och förslag på ett modernt statsskick som bättre svarar mot nuvarande statschefens valspråk ”För Sverige i tiden”.

Förslag till ny republikansk författning har jag hämtat från Einarsson – Svenssons skrift... *bara ett penndrag*, som kom 2012.² I slutet finns också en framtidsvision. Så här kan det gå till när Sverige blir republik.

I arbetet har jag fått stöd och hjälp av styrelsen i Republikanska föreningen och vänner som läst manuskriptet. Min hustru Tora Friberg och vännen Björn Stenholm har varit mycket värdefulla som bollplank.

Förhoppningsvis kan boken bidra till att opinionen för republik växer; att allt fler inser att kungar och prinsessor tillhör en svunnen tid och sagovärlden.

2 Einarsson – Svensson, ... *bara ett penndrag. Förslag till en republikansk författning*. Hjalmarsson & Högberg Bokförlag AB.

I. MONARKEN OCH DEMOKRATIN

Statschefens relation till våra folkvalda framgår av ceremonin när riksmötet öppnas och riksdagsarbetet startar. (Riksdagens högtidliga öppnande hette det förr.) De folkvalda börjar sitt arbetsår i riksdagen med en lojalitetsförklaring. Inte gentemot folket, vilket borde vara det naturliga för riksdagens 349 ledamöter. Under avsjungande av *Kungssången* och med ackompanjemang av trumpetfanfarer markerar de folkvalda att den lojalitet de känner i sina "hjärtans djup" inte riktar sig till väljarna utan till Carl Gustaf Bernadotte. Det är honom de ska vara trofasta, "var honom trofast och hans ätt"; det är hans arbetsbörda de ska lätta "gör kronan på hans hjässa lätt". Och så det fundamentala: "all din lit till honom sätt".

Riksdagens arbetsår inleds den tredje tisdagen i september varje år (utom valår då det startar några veckor senare), dvs. då kungen formellt öppnar riksmötet och håller tal till våra folkvalda. Ceremonin kan tolkas som att riksdagen har fått sin makt från kungen och inte från folket. Kungen bör enligt grundlagens förarbeten inte uttala sig i politiska frågor, men han brukar i sitt tal lyfta fram frågor han tycker är viktiga. Han har till exempel tagit upp frågor om försvaret, ekonomin, miljön, valfångsten och FN. Det är ytterst tveksamt om kungens tal till riksdagen håller sig inom ramen för regeringsformen.